

A vendégszerkesztők bevezetője

A *Kovács* e tematikus számának központi fogalma a biológiai sokféleség (biodiverzitás). A természetvédelem legtöbb problémája mögött a biológiai sokféleség megőrzésének kérdése áll. A biodiverzitás a bioszféra és az emberiség semmivel sem helyettesíthető értéke: megóvása nélkül semmilyen élet nem tartható fenn hosszú távon, és ez természetesen az emberi léte is igaz. Ha társadalmainkat és gazdaságainkat ökológiailag fenntarthatóvá kívánjuk tenni, a gazdaságpolitikában és a gazdasági tevékenységek során kiemelt feladatnak kell tekintenünk a biodiverzitás minél teljesebb megőrzését.

E felismerés azonban hiányzik a magukat büszkén "fejlettnak" valló országokban, köztük hazánkban is. Továbbra sem hallgatunk a szerénységre és "könnyű léptekre" intő bölcs szavakra, s nem tanulunk az emberiség történelmi tapasztalataiból sem. A "fejlődés" felvilágosultnak nevezett modern gépezete magabiztosan zakatol tovább, egyedi Földünkön letarolva az összes olyan kulturális vagy természeti elemet, amely nem tudja vagy nem akarja fölvenni vele a versenyt. Ami más, az elavultnak, fejletlennek minősítetik a "fejlettek" versenypályáján. S hogy a természet és az emberi kultúrák sokféleségében rejlő szépségek eltűnnek? "*Könnycseppet sem érdemes azért ejteni, ami elvész, hiszen csakis jobb jöhet helyette!*", "*A fejlődés szükségszerű!*" - szajkózzák a fejlődéshívők. Eszerint jobb, ami több, ami nagyobb, ami gyorsabb - és elfogyasztható. "*Ami eltűnik, annak vesznie is kell, hiszen ez az evolúció!*" - hangzik a Darwin gondolatait leegyszerűsítő és ideológiává alacsonyító érvelés.

Polányi Károly figyelmeztető szavait nem hangsúlyozhatjuk eléggé: az áruvá tett természet és ember csupán fikció. Az árufikció e formája arra szolgál, hogy gazdaság- és társadalomszervező erőként szükségszerűnek és a lehető legjobbnak állítsa be a piaci mechanizmust, s a csereértéket egyedüli értékévé "nemesítse". Napjaink piaci társadalmi e fikció bűvöletében szoronganak. Ám, miként *Polányi* rámutatott, mindezért hatalmas árat fizetünk - ökológiai, kulturális és emberi téren egyaránt. Végző soron ugyanis az emberi szabadság zsugorodik össze. A természetvédelem éppen ezért sohasem pusztán "szakmai kérdés", hanem elkerülhetetlenül *politika*, a szó nemes, etikai értelmében: a közjó keresésének, a jobb társadalom kialakításának értelmében.

E tematikus szám szerzői és szerkesztői tudományterületeik (vagyis az ökológia és a közgazdaságtan) vonatkozó nézeteinek egy részét foglalják össze, fogalmazzák újra és gondolják tovább, miközben rámutatnak a sokféleség jelentőségére, illetve pusztításának okaira. Tovább szeretnénk javítani ökológia és ökonómia kapcsolatát, e tudományterületek közötti párbeszéd révén erősítve az alternatív gazdaság- és társadalomszervezési elvek és értékek elfogadottságát.

A szám első írásában *Bajomi* Bálint biológus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem doktorandusza foglalja össze röviden a biológiai sokféleség tartalmát és jelentőségét, valamint ember okozta pusztításának következményeit.

Gonczlik Andrea biológia-környezettan szakos tanár az ökológiai közgazdaságtan jelenleg egyik legkedveltebb, ám ma még kevésbé letisztult területére vezeti az olvasót. Bemutatja az élő természet "adományait", amelyeknek mi, emberek vagyunk a haszonélvezői. A szerző nem pusztán összefoglalja a vonatkozó szakirodalmat, hanem érdemben tovább is fejleszti azt, amely nagyban segíti az elméleti tisztánlátást és a fogalmak tisztázását.

John Gowdy, az ökológiai közgazdaságtan egyik nagy tekintélyű, egyesült államokbeli kutatója tanulmányában alapos bírálattal illeti a főáramú (neoklasszikus) ökonómia értékfelfogását és módszertanát, mely szerinte hibásan közelít a biológiai sokféleség problémájához. Gowdy egy

rendszer szemléletű ökológiai közgazdaságtani keretet is fölvezet a természet értékének vizsgálatára, s ezzel a Polányi Károly által megkezdett úton halad tovább.

Balázs Bálint doktorandusz, *Bela Györgyi* tudományos munkatárs és *Pataki György* egyetemi docens (gödöllői Szent István Egyetem, Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet, Környezetgazdaságtani Tanszék, Environmental Social Science Research Group) tanulmányukban a természet növények "tájfajtaival" foglalkoznak, amely a genetikai sokféleség egyik - manapság igencsak elhanyagolt - vonatkozása. A szerzők a témát magyarországi terepen vizsgálják, s empirikus adataikból kiderül, hogy a hazai intézményrendszer inkább a tájfajták kiveszéséhez járul hozzá, semmint megőrzésüket szolgálná. E tájfajták léte alapvetően fontos a genetikai sokféleség szempontjából, eltűnésük tehát visszafordíthatatlanul szegényíti a kulturális és a gazdálkodási sokféleséget.

Zárásként *Brandmüller* Teodóra közgazdász (a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának doktorandusza, Fact Alkalmazott Társadalmi Kutatások Intézete) ismerteti Frank *Ackerman* és Lisa *Heinzerling* könyvét. Az írás kiemeli a főáramú közgazdaságtan bevett módszertanának néhány rejtett értékeltevéését. Rendkívül visszás eredményekhez és következtetésekhez vezet ugyanis, amikor az egyéni preferenciákat és a csereértéket kizárólagossá tevő költség-haszon elemzést olyan közjavakra és közszolgáltatásokra terjesztik ki, mint a természetvédelem vagy az egészségügy. Mindez élesen rávilágít piaci társadalmunk szégyenletes logikájára, amely mindannyiunkat arra sarkall és nevel, hogy mindennek tudjuk az árát, miközben egyre kevésbé sejtjük a dolgok és az élet értékét.

PATAKI GYÖRGY - TAKÁCS-SÁNTA ANDRÁS